

Konarski S. - Ode. Stanislas
Augusto....

STANISLAO. AUGUSTO.

SERENISSIMO. ET. POTENTISSIMO.

POLONIÆ. REGI.

MAGNO. DUCI. LITHVANIÆ. &c.

MAGNI. HEROIS.

PRIMI.QUE. REGNI. SENATORIS.

CASTELLANI. CRACOVIENSIS.

CLARISSIMI. COP. ARUM. DUCIS.

VETUSTISSIMA. CIOŁEK. PROSAPIA. ORIUNDI.

STANISLAI. PONIATOVII.

PRÆSTANTISSIMO. FILIO:

PER. MATREM. PRINCIPEM. CONSTANTIAM.

DE. DUCIBUS. CZARTORISCHIS.

E. JAGELLONUM. SACRA. STIRPE. PROPECTO:

RELIGIONE. PIETATE. OMNIS. ERUDITI-

ONIS. LAUDE. JUSTITIA. CLEMENTIA.

COMITATE. BENEFICENTIA. PRUDEN-

TIA. .CONSILIO. FORTITUDINE. ANIMI.

ORIS. MAJESTATE. SUAVISSIMAQUE. FACUNDIA.

ORNATISSIMO.

ET. AD. REGNANDUM. NATO.

<http://rcin.org.pl>

XVIII. 1062

A VICINIS. AMICISQUE. REIPUBLICÆ.
MAXIMIS. PRINCIPIBUS. ÆSTIMATISSIMO.
ET. MAGNI. HABITO.

GENTIS. LIBERÆ. BENEVOLENTIAM. ITA.
P R O M E R I T O.

UT. UNANIMIBUS. TOTIUS. NATIONIS.
S U F F R A G I I S.

SINE. EXEMPLO. CONCORDISSIME.
IN. REGEM. ELIGERETUR.

SAPIENTIA. UTI. SUA. PROPRIA. DOTE.

OMNIBUS. QUI. THRONUM. POLONUM.
AMBIRE. POTUERINT.

OMNIBUSQUE. CIVIBUS. PRÆCELLENTI.
SCIENTIARUM. ET. ARTIUM. DEO. TUTELARI.

VERO. AMORI. DELICIIISQUE. POPULI.

QUEM. (QUOD. DE. TITO. DICTUM) SI. VIDEAS,
SI. AUDIAS. SILEX. ES. SI. NON. AMES.

BREVIBUS:

R E G I. S A P I E N T I.

CARMEN. LYRICUM. OFFICIA. REGIS.
COMPLEXUM.

STANISLAUS. KONARSKI. e SCHOLIS. PIIS,

Fidelis amantissimusque sui Regis Cliens, Subditus.

In sua ac Congregationis Schol: Piarum.

MAIESTATI. DEBITÆ. VENERATIONIS. PIGNUS.
ANNO. M. DCC. LX. IV.

D. D. D.

<http://rcin.org.pl>

LECTORI.

*N*eunte fere Interregno, cum de Ornamento Gentis, STANISLAO PONIATOVIO, ad Regnum Candidato, primi tum inter Nos sermones essent, Ode hæc de Sapiente Rege, amicis decantata fuit. Nemo erat, qui picturam simulacrumque videret, qui non mox Archetypon, unde hæc tracta sint, facile agnosceret. Imago Sapientis Regis, mirum in modum, cum nulloque mortalium melius, quam cum hoc suo Exemplari, tamque illustri Candidato, convenire visa est. Illum effingi, illius lineamenta duci, ejus esse effigiem, omnes illico judicavere. Nihil illi propius, nihil similius: Ille est! quis dubitet? vox una omnium fuit.

Quæ tum de futuro Rege dicebamus, jam nunc in præsentem, neminem fallunt. Summo Reipublicæ bono concessus est nobis à D. O. M. Rex Sapiens. Hæc sola notio, omne id quod Principes summos & gloriosissimos facit, complectitur & definit. Erit Rex pius, justus, clemens, officii diligens, beneficus, Populi Pater, magnanimus, fortis, utraque fortuna invictus, dum erit Sapiens. Jam cum tanta sit de Regis STANISLAI AUGUSTI Sapientia, tamque bene fundata universorum opinio, Illi honorificentissima, nobis utilissima & ac jucundissima, aut ille undequaue proderit, ut nobis certissima spes est, Reipublicæ, aut jam Reges

vel optimi, non erunt unquam bono humani generis. Desperandum esset de salute & fortuna publica, si hoc Principe divinitus Nobis dato, de ea quis dubitare ausit. Tempore eget, quæ enim longa depravarit & corrupèrit ætas, refici corrigique repente nequeunt. Concordia Civium eget, nam Civitati, secum ipsi discordi, nulla salus, DEUSque Ipse ruinam occasumque minatur. Voluntate & ope nostri omnium eget, quis enim cum invitis nolentibusque quidquam proficiat? Quamquam magna Ejus mens, id quoque non ignoret: opus esse benefacere vel invitæ multitudi- ni. Ille laboriosissimæ, ut à teneris asuevit, vitæ rationi non parcat, neque illi Sapiencia Cælestis, nec ars ulla imperandi regendique deerit. Hæc sunt de Eo Gentis liberæ, hæc Vicinorum Magnorumque Principum & Nationum præclara Judicia. Hæc de Eo & vati auguria Muse divinitus inspirarunt.

Si Carmen, quam hujus Generis Carmina esse soleant, quamque Princeps eorum Octavii Augusti Poeta exemplum dederit, insolenter longius est, meæ quidem intemperantiæ culpa est, sed causa, magnitudo materiæ. Inexhausta res est officium Principis. Multa mihi in mentem venerunt, at nondum omnia. Esto & senile vitium: aut Oloris, infinite usque ad finis cantantis, imitatio. Fortasse varietas rerum, fastidium tollet, & ad dandam insuetæ in id generis Cantu longitudini veniam, animum legentis deliniet. Scio Regem Musis esse amicissimum, Illæ autem curas & cogitationes Regias importune non rumpent, expectabunt præ foribus, si quid otii Regi forte supererit.

AD

AD FUTURUM POLONIAE
REGEM:

Ex illo Salomonis:

*Da mihi Domine Sedum tuarum Assiricem
Sapientiam, quae mecum sit, &c.*

DE SAPIENTE REGE.

O D E.

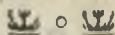

SI quod prophanis est vetitum, licet
Audire Vates: Sarmatiae novum
Regem daturus, sic Deos est,
Sic Superum Pater allocutus,

Me teste: Se quod rite colentibus,
Bonisque, Reges det populis bonos,
Probos, pios, fortes, tenaces
Iustitiae & Sapientiam quae

<http://iclm.org.pl>

Locet

Locet beati pone latus, Throni:
Quae dicet aptas, seligat optimas,
Et pacis & belli, secundis
Temporibus dubiisque, Leges

Haec, sceptrum sacra versat ubi manu;
Sancto Senatus Concilio, Patres
Conscribit augustos: Ad omne,
(E populo meliore quovis

Iesto) recenset munus idoneos.
Addit bonis calcaria, praemiis.
Cietque tardantem mereri
Utilium celebrata late

Merces laborum. Perdita spes malis.
Fortuna Cives deserit improbos.
Virtutis almæ cuncta parent
Imperio. Patrios honores,

Non illa Avorum, sed meritis jubet
Gnavam juventam quærere propriis.
Greges adulantum, paratas
Vaenum animas facilesque vendi,

Sublimis arcet limine Regiae,
Falces & omnes flagitio eripit.
Intaminatis ipsa praeest
Judiciis, nec in innocentem'

Jus

❖

Jus dat potenti. Si facilis tamen
Si prompta culpæ parcere supplici:
At crimen exerta protervum
Terret & insequitur securi.

Hinc triste septis qualis olentibus
Lupus, canum qui territus agmine,
Arrexit horrentes capillos,
Perpetuaque fuga relictis

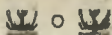
Erupit oris: sic miserabile,
Sic omni inaudax & pavidum loco,
Foroque, compitisque pulsum
Ac domibus, scelus exul errat.

Serris nec aurum vecteque triplici
Eget, nec Argi centum oculis thorus
Pudicus: effraenes sat ausus
Poena vigil cohibet, nefasque.

Re&trici& haec est vis Sapientiae.
Illius ars est, nosse, quid indoles?
Genti quid innatus reposcat
Laudis amor? quid opum cupido?

Non usitatis inde modis agit,
Urgetque motu perpete, floreat
Artes ut omnes: hicque acuto
Ingenio, vel adusque priscis

Res

Res irreperitas detegat, aut novam
Lucem repertis addat; at hic manu
Quam mente plus celer, stupendi
Res operis pretiique magni

Effingat; (empturo illicium potens.)
Desiderati sic opifex lucri
Sit certus, ac isto perennes
Fonte meent remeentque nummi

Primus regentis sed labor, ut parens
Paecunda frugum, rura Ceres colat:
Typhisque quaesitas in omni
Littore, velivolisque clausas

Merces carinis, invehat urbibus.
Gaudetque, privatam si opulentiam
Industriae debet, suasque
Quisque opera studiosiore

Res semper urget navus & impiger.
Re singulorum crescere publicam
Cum norit, & commune magnum
Censibus exiguis parari.

Nec negligit, quas celat humus sinu
Gazas avaro: viscera montium
Ferro secat, nigris & infert
Damna Pluti Triviaeque Regnis,

Venas

Venas ut addat divitiis novas.
 Tranquilla tutas sed teneant opes
 Ut Regna, tutela potenti, et
 Viribus hic opus est & armis.

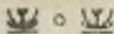
Haec Rex futuri prospiciens, parat.
 Ne consilij expers, quid trepidis agat
 In rebus, incensâ sequatur
 Dardanidem Aeneadasque Troiâ.

Recensue miles, ne rudis agminum
 Flammaeque, Martis turbet opus grave.
 Constat, repentinis deesse
 Et subitis animum, modumque,

In imparatos si celeri pede
 Hostis vel impar ingruit. Otia
 Rex nescit, eventura prudens
 Providet & meditatur alta

In pace bellum: vel Socialibus
 Paci suorum faederibus cavet;
 Vestes ut æternos ahenis
 Det foribus, referet nec unquam

Templum Bifrontis: Laetus, amabilem
 Suo quietem si populo, eximit
 Externa nec vis, Civium nec
 Jurgia pestiferaeque rixae.

Sed grata, somno si placido levat
Fessos aratro cum Dominis boves,
Nutantis annosæque quercus
Umbra, foporiferæque ripae.

In publicorum tunc operum novas
Molitiones pronus & integer
Incumbit, ac Divos superbis
Indigetes habitare templis

Jubet. Tener vel tunc inopum Pater
Infert asyulis pauperiem piis.
Doctas Juventuti Palaestras,
Et mutilis senioque fractis,

(Attrita quorum casside tempora)
Tunc Martiales aedificat Domos.
Tunc impedituras, feroci
Hosti aditum per aperta Regni,

Communit Arces; barbarus unde Dux
Nolit trecentis fulminibus quati.
Tunc pontium moles, simulque
Claustra vagis sinuosa rivis

Ponit. Viarum dulcius Appiâ ,
Saxoque stratum planat iter. Fora
Nec arte dimensas plateas
Innovat, & meliore donat

Forma, Vetusæ maenia Regiæ
 Corinthiis aut Joniis modis
 Exornat; ac in plebis usum
 Deliciasque profusus, hortos

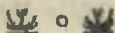
Ludis aquosis instruit. In bonum
 Commune, semper splendidus omnium
 Provisor, at illiberalis,
 Et sibimet nisi parcus ipsi.

Nil Regiæ deest magnificentiæ;
 At hac in ipsa, nil nimium. Pari
 Metitur ac æqua bilance,
 Qui veniunt abeuntque census;

Modumque cautus servat, ut exitus
 Venas opum ne præsuperet, neque
 Pars major absumatur aulæ
 Soricibus. Nihil esse novit

Egente pejus Principe. Proprii
 Proin videri vult patrimonii
 Attentus argutusque custos.
 Sollicitus magis anxiusque,

Non rem tributis augeat ut suam,
 Sed ut Paterna demat onus manu,
 Solventis è parvo coloni,
 Et tenuem sibi vix agello

Præbente vitam. Quippe bonus Parens,
(Ut est Parens, Rex officii memor)
 Ceus liberos, & dulcis instar
 Prolis amat populum, suosque

Cives: & unam respicit ut Domum,
Quacunque spectat Regnum habitabile.
 Partitus, æquo jure natis,
 Lance pari sua dona, nec plus

Feliciori, de Patria Viro
Sed plus merenti: vel probitas diu
 Quem rara secrevit latentem
 Et tacitum, medioque vulgi

Exemit, aptum grandibus, & rei
Natum gerendæ. Novit enim suos
 Princeps: huic horas diurnas
 Dat studio vigilesque noctes:

Seseque totum sedulus, usui, et
Unum salutis devovet omnium.
 Nascantur è quo fonte, gnarus,
 Regia jura; datasque nusquam

Fuisse gentes Regibus; at datos
Fuisse Reges Gentibus: haud sua
 Seseque libertate frustra
 Trux hominum genus exuisse,

Non ut Tirannos, (sunt miseræ quibus
 Turbae gementum grataque servitus)
 Sed ut pios justosque Patres
 Deligeret, memoresque, sese

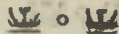
Certis teneri Legibus. His nisi
 Subesse Reges se quoque sentiant,
 Non temperatam vim, tumultus
 Seditioque nocens sequetur.

Odere semper, qui metuunt. Metu
 Custode tutum nil bene. Vidimus,
 Si non amor fulcit fidesque,
 Saepe thronos titubare cellos.

Hoc non timebit Rex sapiens, cui,
 Potens in omnes jus animos dabit
 Coelestis ac callens regendi
 Ars homines. Cui sunt benigna,

Quae rite, puris & manibus colit,
 Supplexque placat, Numina: Regios
 Mores & exemplum sequente,
 Ac studiis imitante magnis

Turba, sui vestigia Principis.
 Sic una mens est cum populo Duci,
 Ut vera sectentur, Deoque
 Digna, superstitione temnant,

Norintque, Patrem Romuleum Sacris
Præesse, summo sub Jove: qui male
Obliviosos impiosque
Cuspide sæpe monet tremenda,

Quid possit ? & quid iuris in infimum
Telluris Orbem Regnaque maxima
Sibi reservarit, Coronas
Ad lubitum arbitriumque mutans.

Jam major, aut quæ faustior accidit
Felicibus fors Imperiis ? ubi
Cantare non fastidiosus
Regibus hæc, cupidisque veri,

Fas est. In Aulis stat male veritas :
At Rex Magistro discipulus Jove
Qui regnat, huic primas in omni
Consilio dat, & aure prona

Audit monentem: sic male noxio
Errore liber fraudibus & dolo est,
Sic hostis est nulli, protervum
Quem Patriæ nisi norit hostem:

Sic Patriæ, quo quisquis amicior,
Is certus idem Regis Hephæstion.
Sic cara Majestas supernis
Disque placet, populis & imis

Acque. Polonis adute regibus
 Regem faventes o Superi ! optimum
 Quem nostis, aut hucusque qualem
 Vaticinæ cecinere Musæ.

Sic Pax beatos alma feret dies:
 Sic prosperorum Civibus omnium
 Spes omnis & fortuna crescet:
 Perque libros, per & ora sæclis

Narrata seris, gloria nominis,
 Et laus & ingens Imperii decus
 Clarefcet, audietque, toto
 Gentibus Oceano revulsis.

CUM REGIÆ MAJESTATI,

JUVENTUS COLLEGIUM NOBILIUM
 VARSAVIENSIS,

Sese in eodem præsentaret:

Nomine Instituti Scholarum Piarum.

ORATIO.

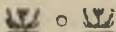
CÆtus Noster exiguus, dum MAJE-
 STATEM TUAM, REX AUGUSTE,
 intra horum angustias parietum,
 cum summæ, quam mens capere
 potest, venerationis sensu, parique animorum ala-
 critate salutatur, fastis in perenne monumentum in-
 scribet suis, & locum hunc, luce REGIÆ Præsen-
 tiæ collustratum, qui nobis deinceps sacer, & di-
 em hunc, qui posteris nostris memorabilis erit.

Osten-

Ostendis clare PRINCIPUM humanissime cum maximis rebus pro ratione temporis consulueris, etiam ad minima quævis & humilia REGIAS TUAS curas extendi. Civitatem universam animo tenes, nec primos solum, sed & postremos TUI Sceptri præsidio tutos felicesque vis esse. Istud scilicet DEI est, (cujus jam in hoc Regno vices obeundæ TIBI sunt) magnis perinde ac parvis prospicere, tantoque Providentiam Ejus magis esse admirabilem oportet.

Gratulamur Nobis itaque & incredibili gestimus lætitia, talem Nobis divinitus concessum esse Principem, cujus diligentia omnes Reipublicæ partes complectatur, quique hanc etiam sibi minime contemnendam, putet, quæ circa educationem Juventutis versatur. Male enim verò cum sibi tum Reipublicæ consulunt ii Principes, apud quos Juvenum educandorum ratio, res est ultima, nec digna quidem de qua regiæ cogitent, cui aliquam impendant operam. Fundamentum tamen, salus, ac origo omnis in Republica boni, est recta ac diligens Adolescentum Institutio.

Quam jam bene hac de re sperandum nobis est, sub sapientissimo omnique virtutis ac doctrinæ genere exculpto Rege? eodemque in ea disciplina educato, quam vel maximos orbis Principes in instituendis suis Liberis imitari deceret, & quæ illi præcipue viam etiam certam & facilem ad Thronum aperuerit. Nisi enim REX AUGUSTE, prospicientibus eminus, quid tecum eventurum esset, fatis, nisi inquam ita educatus esses, REX non esses. Sensit id & ille peritissimus Heroum cognitor Judexq; REX Borussus qui præclarissima inter de Te judicia, id Tibi laudis tribuisse Legatoque Nostro dixisse fertur: Scire se, Magna

Viri Heroisque illius PONIATOVII, & Principis CZARTORYSCLÆ Feminæ lectissimæ & æstimatissimæ TE esse Prolem, adeoque præstantissimos clarissimosque Parentes TUOS, eam TIBI educationem dedisse, quæ Te Solio parem Regio formasset, dignumque & idoneum ad regendam, in qua Natus es, Gentem liberam effecisset. Ita nullum majus beneficium Patriæ præstare possunt, omnes boni Parentes, quam cum liberos suos quanta possunt diligentia, in quam optimos formare Reipublicæ Viros, vel à teneris student. Ad quod ut eos regaliter iuves, nedum iis optimo vis esse exemplo, sed & Scholam equestrem ope Tua & Reipub: eisdem fundandam paterne polliceris, quæ, si quid aliud, Nomen Tuum immortale gratissimumque posteris reddet.

Quid iam in TE Potentissime ac Optime AUGUSTE Noster, hæc animi præcipuè TUI cultura effecit? id videlicet, quod summum, quod primum, quod unum in maximis desideratur Principibus, ea TE nimirum imbuunt ornavitque sapientia, quæ omnes regnandi artes circumscribit, quæ satis est ad felicem beatamque reddendam Rempublicam, qua Tu tanta, juxta omnium qui Te norint hominum, de Te honorificentissimam opinionem, es præditus, ut ea sapientissimis quibusvis, & antiquis, & Tecum hodie Sceptra gerentibus Principibus, TE comparare, libenter ac cum ingenti Nationis Nostræ gloria soleamus. Itaque qui reliquis Civibus sapientia præcellis, iisdem ut imperes, meruisti: ne illam priscis quibusdam felicibusque populis invidemus gloriam, eos, sapientissimos duntaxat optimosque omniū Civiū, semper ad Sceptra quæsisse.

Jam quidquid inde boni, ornamentis, ac glo-

riæ, ut certo speramus, in hanc redundabit Rempublicam, id omne, post Deum O. M. nos grati- que nostri posteris in acceptis referemus ac perpetuo tribuemus, nedum præstantissimo universæ Nationis à Celsissimo Primatè prudentissime ac laboriosissime gubernatæ delectui, verum etiam ac imprimis Celsissimis Avunculis Tuis, cara illa sacraque Nobis Jagellonum stirpe profectis, Cancellario Supremo M. D. Lit. Palatino Russiæ, Antistitique Posnaniæ, qui pro restituendo veteri splendore Imperii famaque Poloni nominis, tam provide, tam sapienter fortiterque rem omnem conduxerunt, ut jam omnia ad fortunatum tranquilumque deduxerint exitum.

Quod itaque honorificentissimum, ac immortale decus sit, tam antiquissimæ Nobilissimæque Familiæ PONIATOWSCIORUM, ad summum augustumque evertæ fastigium, quam Carissimis Tibi perinde ac Patriæ, dignissimis- que Fratribus TUÆ Majestatis, Supremo Præfecto Palatii Regii, Viro in Republica summos inter æstimatissimo, alteri Clarissimo, in exercitu Austriaco Generali Duci, qui sibi gloriam parem maximis Ducibus, scientiâ rei militaris, sanguine & innumeris vulneribus peperit; ac optimo doctissimoque Sacerdoti Fratrum minimo, cujus virtuti & doctrinæ singulari ad primos in Ecclesia & Republ; honores, & Magistratus certa patet via; Carissimis denique, ac omni sexus laude merito ornandis, Sororibus Tuis: omnibusque claro Sanguine junctis:

Quod vero cum primis felix faustumque sit amplissimo toti Senatui, fortissimo Equestri Ordini, Exercitibus, Tribunalibus, Urbibus & cuncto Populo: quod auspiciatissimum sit Religioni & Patriæ:

Patriæ: quod imo fortunatum sit universæ Reipublicæ Christianæ, tanta Sapientia pollentem, bono humani generis ornamentoque Regum, suffragiis liberæ Gentis, nos nactos esse Principem: hæc proinde tessera longe lateque per Provincias a Cive ad Civem, a nostratibus ad externos divulgetur & permeet: Sapientem habemus Regem!

Jam cum genuinus sit sapientiæ fructus, quod nempe illa, juxta divina oracula, sit pulchræ dilectionis mater; amaris certe, amarique Te ac diligere Ipse sentis, REX STANISLAE AUGUSTE! qui nuper flagrantissimum ac incredibilem quendam in Te Civium universonum amorem contemplando, continere Te non potueris, quin in hæc erumperes verba: *neminem dicebas, è Regum vel maximorum filiis, dum Thronos conscendunt paternos, eam aut nosse, aut posse sentire dulcedinem, jucunditatem, voluptatemque animi, quam tu sentires, dum quod necessario illis fors nascendi, Tibi libere, omnium caritas & benevolentia Civium, eorundemque mirabilis illa nequam usitata nemine excepta concordia, Imperium obtulit.* Ita cogitando certe non deciperis. Quis enim sapientem non deposcat, non amet, non desideret Principem? qui de sua, quam optimè norit Republica, tam præclare cogitat, qui illam tot annis consilio destitutam e funesto Anarchiæ Statu liberandam suscipit, quis inquam tali Principi non optimè velit?

Et hæc ipsa lectissima ac nobilissima Juventus, quæ se Tuæ Maiestati hilaris & læta præsentat, id ipsum jam, quod Te nempe vehementer amet, frontibus, oculis vultuque præsert, & Tibi palam facit. Nos continuo eidem inspirandæ non desumus, quid DEO, quid REGI, quid Patriæ debeat. Præcepta, autem Leges mandataque Ma-

jestatis

U o U

jestatis Tuæ, dum Tibi aliquando vacaverit, præ-
stolamur, quibus quam optimam rationem edu-
candæ Juventutis divina Tua Nobis præscribet,
præcipietque prudentia.

Nunc jam Scholæ Piæ utriusque Provinciæ
feliciter Sceptro TUO subiectæ, de Majestate Tua
& Patria optime mereri cupientes, a gloriosissimis
Parentibus TUIS, ut Majestas TUA meminisse di-
gnabitur, temper protectæ, clementiæ, tutelæ, &
Regiæ defensionis TUÆ, sese, suæque jura & Pri-
vilegia, a Regibus & Republ: iidem concessa,
humillime majoremque in modum commendant.

Cicero ad Cæsarem.

*Omnia sunt excitanda tibi C. Cæsar uni, quæ ja-
cere sentis percussa atque prostrata: constituenda judi-
cia, revocanda fides, comprimendæ libidines, propa-
ganda soboles: omnia, quæ dilapsa jam fluxerunt, se-
veris legibus vincienda sunt. Non fuit recusandum, in
tanto animorum ardore, quin quassata Respublica,
multa perderet ornamenta dignitatis, & præsidia sta-
bilitatis suæ: Quæ quidem nunc Tibi omnia vulnera
curanda sunt: quibus præter Te, mederi nemo potest:
Omnium salutem Civium cunctamque Remp: res Tu-
complexæ sunt. Orat. pro Marc. Marcello.*

XVIII. 1. 1062